

Espai de lectura

Ramon Solsona

Disset pianos

Barcelona: Proa, 2019. “A tot vent”, 700, 412 p.

Ramon Solsona (Barcelona 1950), quan treu una nova novel·la, sempre ens sorprèn, sigui per la temàtica, sigui per l'estructura, sigui pels registres..., sigui per tot alhora. Amb *Disset pianos*, ho torna a aconseguir, gràtament i amb escreix. Per la temàtica, rica i variada: el món de la música hi té un gran pes, i no tan sols la clàssica, i no tan sols com a farciment, ja que marca i omple de vitalitat la majoria

de personatges. Romania i els romanesos hi tenen un protagonisme que fins ara no havien tingut mai, gosaria dir, en la literatura catalana, i Solsona en parla amb coneixement de causa, com sempre fa, havent recorregut Bucarest, havent-se amarat de cultura romanesa (cinema, música, literatura...), apuntant els paral·lelismes amb la nostra, de cultura, i més enllà i tot, amb la nostra realitat política, hereva, com la seva, d'una dictadura que encara manté parcel·les de poder més esteses del que ens pensem. Els personatges, com s'esdevé amb altres obres seves, com ara la ja llunyana *Figures de calidoscopi* (1989), tenen més d'una vida, i mai millor dit, ja que la Mei, la protagonista, decideix de fer un canvi

radical, i no tan sols de feina, a punt de fer seixanta anys; en Péter resulta que també es diu Petru i també Petrișor, noms que amaguen vides paral·leles i desconegudes per als qui l'envolten; en Sergiu, per només citar-ne un de secundari, també amaga alguna cosa dels anys de la dictadura, sota la seva aparença de dandi culte i refinat; etc. I encara, per tancar la trama, com poques vegades s'esdevé en la literatura d'adults, hi predomina un cert bonisme, si em permeteu la paraula, ja que la Mei, quan més sola i desesperada es troba, comença a rebre ajudes de qui menys s'ho espera, de desconeguts que acaben esdevenint la seva *step family*, com ella mateixa apunta en diverses ocasions, fins al punt de tenir "la sensació d'haver viscut dins d'un conte" (p. 223, per exemple). Tot plegat (i encara hi podríem afegir el repte de la venda dels disset pianos, la complexitat de la majoria de personatges secundaris, que no tenen res de plans o de prototípics, ja que les seves experiències vitals els permetrien ser protagonistes d'una novel·la o almenys d'un conte, com l'advocada que ajuda la Mei, la iaieta que té un fill ludòpata...) fa que haguem de parlar d'una trama rica, variada i molt ben lligada, malgrat la complicació que suposen les barreges de gèneres, d'escenaris i fins i tot de temps, per molt que l'acció es desenrotlli completament al segle XXI.

L'estructura de l'obra també ens sorprèn, tant pels títols de cada una de les dues parts en què la divideix, com per la barreja de gèneres literaris. Les dues parts es titulen, respectivament, "El començament del conte" i "El final del conte", i ens xoquen, fonamentalment, perquè som davant d'una obra de més de quatre-centes pàgines i, doncs, no acabem de veure quin sentit pot tenir aquest "conte" tan remarcat. Ho anirem veient, ja ho he apuntat, al llarg de l'obra, perquè la Mei, i ens ho dirà en més d'una ocasió, "es veia al centre d'un conte meravellós en què tothom l'ajudava, per una misteriosa llei de la compensació" (p. 119). Un conte, però, que, a la segona part, "en lloc d'un *happy end*, té un final lamentable" (p. 328). Però si els títols poden semblar una anècdota, la barreja de gèneres no ho és pas. Solsona s'arrisca i fa que trenta dels trenta-dos capítols que té l'obra es tanquin amb versos d'un suposat poeta romanès, Dumitru Costadinescu, creació de l'autor, però inspirat, com bona part de la història de la segona part, en Nicolae Coman i la seva esposa Lavinia (Elisabeta a l'obra). Uns versos carregats d'ironia, i de sarcasme i tot, que permeten a l'autor de reflectir uns anys de dictadura, de persecució, de mancances i d'arbitrarietats de tota mena, l'era Ceausescu, fonamentals en el desenvolupament de l'acció. A més, els protagonistes principals dels poemes,

aplegats amb el títol *Cartes d'amor a un piano robat*, són els pianos, que “simbolitzen la lluita del poble oprimat, són la força alliberadora de l'art, són colors enfront d'una dictadura de ciment armat. Encarnen el canvi que s'albira a l'horitzó. Són l'esperança”, com diu una suposada nota del traductor (p. 29). I podríem seguir amb altres sorpreses menors, però no per això menys interessants i cridaneres: els diàlegs, per exemple, només estan introduïts per guions als poemes; a la novel·la desapareixen tots, tant els d'obertura de diàleg com els de narrador, en un estil indirecte lliure que marcarà tota l'obra. La novel·la s'inicia amb un cor de veus, la dels avis de la tapisseria, que serà un contrapunt permanent als esdeveniments (a Bucarest el substituirà el dels jugadors d'escacs); aquesta presència d'entrada ens crea el dubte de si serem davant d'una tragèdia (la mort sobtada d'en Péter, la ruptura amb les amigues de tota la vida de la Mei... ens hi farien decantar) o d'una comèdia (les ajudes que va rebent la Mei, sobretot la de personatges com la Pennsylvania, la senyora de fer feines, ens farien tirar més cap a aquest vessant). La realitat serà que ens trobarem més aviat davant d'una tragicomèdia, com apunta un dels personatges secundaris, la Dina, tot i que ella ho diu de Romania (p. 363), i com en el fons és la vida, que és el que sembla insinuar-nos l'autor.

I dels registres, què en puc dir que ja no s'hagi dit de l'obra de Ramon Solsona, sobretot a partir del treball de llengua que va representar *L'home de la maleta* (2010)? Doncs sobretot que aquí l'autor va una mica més enllà del treball pel que fa als registres en català, que també hi és, només faltaria (hi destaca el llenguatge dels avis de la tapisseria, col·loquial barceloní com a la novel·la del 2010, però també la riquesa en comparacions, frases fetes, geminacions, repeticions o epímones, enumeracions... que trobem tant en la veu del narrador, com en els diàlegs en estil indirecte lliure) i converteix l'obra en una mena de polifonia també lingüística, ja que és plena de cursives que marquen paraules soltes en diverses llengües, però també textos breus en francès (la iaïeta —p. 183 i 186—, el cartell explicatiu de qui era Jean-Louis Calderon, a Bucarest —p. 232-233—), en anglès (fragments i més fragments de cançons dels mites de la Mei), en castellà (fonamentalment al voltant de la senyora de fer feines, la Pennsylvania, que és sud-americana) i, naturalment, en romanès, una llengua més propera al català del que sovint ens pensem: “Es fixava en els rètols de les botigues i se sorprenia d'entendre més paraules romaneses que no pensava. *Analyze medicale, Colegiul național, Avocați, Printare digitală & offset, Manichiură și unghii false, Magazin remedii naturiste [...]*” (p. 249-250, per exemple).

Afegim-hi la creativitat i els jocs lingüístics, que tant agraden a Ramon Solsona (“una adolescent palpaboires” —p. 181—, “un mur de legalitats il·legals” —p. 303—, “la peterectomia” (neteja de coses d’en Péter) —p. 356 i altres—, etc.) i tindrem una llengua i uns registres d’allò més rics i variats, també. Res,

que si encara no heu llegit *Disset pianos*, no us la perdeu: les aventures i desventures de la Mei no us decebran i, a més, gaudireu d’una novel·la literàriament d’allò més rica, com és habitual en Ramon Solsona.

PERE MARTÍ I BERTRAN